

Təhsil Forumu - 2020

**MİQ VƏ SERTİFİKASIYA
HAZIRLIĞI
ÜÇÜN**

KURİKULUM

Emil Tagizade

Təhsil Forumu - 2020

055 296 91 62 (whatsapp)

<https://www.facebook.com/groups/tehsil.forumu/>

1. Kurikulum nədir ?

Kurikulum – təhsilin məzmunu, təşkili və qiymətləndirilməsi ilə bağlı bütün məsələləri özündə əks etdirən konseptual sənəddir.

Kurikulum – təlim prosesi ilə bağlı bütün fəaliyyətlərin səmərəli təşkilinə, məqsədyönlü və ardıcıl həyata keçirilməsinə imkan yaradan konseptual sənəddir.

Kurikulum (Təhsil proqramı) – təhsilin hər bir pilləsi üzrə təlim nəticələri və məzmun standartlarını, tədris fənlərini, həftəlik dərs və dərsdankənar məşğələ saatlarının miqdarını, pedaqoji prosesin təşkili, təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi və monitorinqinin aparılması sistemini özündə əks etdirən dövlət sənədidir.

2. Kurikulum terminin mənası nədir ?

Kurikulum mənşəcə **“curriculum”** latın sözü olub lüğəti mənası - yol, istiqamət, kurs, elm, qaçış deməkdir.

Kurikulum sözü ingiliscə-rusca lüğətlərində təlim kursu, tədris planı, proqram kimi izah olunur.

3. Kurikulum sözü ilə ilk dəfə nə zaman qarşılaşmışıq ?

Kurikulum sözü ilk dəfə Layden (1582-ci il) və Qlazqo (1633-cü il) universitetlərinin sənədlərində işlədilmişdir.

4. Kurikulum sözü neçənci ildən termin kimi istifadə olunmağa başlayıb ?

Kurikulum 1876-cı ildən termin kimi istifadə olunmağa başlayıb.

5. Fənn Kurikulumu ilk dəfə harda və neçənci ildə daxil olmuşdur ?

Fənn Kurikulumu ilk dəfə 1918-ci ildə ABŞ-da istifadə olmuşdur.

6. Kurikulum termini Azərbaycanda nə vaxt daxil olmuşdur ?

Azərbaycanda kurikulum termini ötən əsrin 90-cı illərinin sonunda daxil olmuşdur.

7. Kurikulumun xarakterinə görə neçə yerə ayrılır ?

Təhsil kurikulumları xarakterinə görə iki yerə ayrılır:

- 1) Fənyönümlü kurikulum
- 2) Şəxsiyyətyönümlü kurikulum

8. Fənyönümlü kurikulum nədir ?

Fənyönümlü Kurikulum dedikdə ənənəvi kurikulum nəzərdə tutulur. Bu kurikulumlarda biliklərin miqdarı maksimum dərəcədə mənimsənilir. Diqqət hafizənin inkişafına yönəldilir və nəzəri biliklər mükəmməl səviyyədə öyrədilir. Bacarıqlar arxa planda qalır, həyatı əlaqələr və həyata lazım olan bacarıqlar o qədər də əhəmiyyət kəsb etmir. Elmin potensialı artır və fundamental yəni lazımsız biliklər, həyatda tətbiq edilməyəcək biliklər öyrədilmək məcburiyyətində qalınır.

9. Şəxsiyyətyönümlü kurikulum nədir ?

Şəxsiyyətyönümlü Kurikulum dedikdə müasir və tələbyönümlü model olan (müasir kurikulum) nəticəyə əsaslanan kurikulum nəzərdə tutulur. Bu kurikulumlarda məqsəd şəxsiyyətin inkişafına yönəlir, şəxsiyyəti həyata hazırlayır, bacarıqlar ön həyata keçir, əqli qabiliyyətlər inkişad edir, biliklər az miqdarda öyrənilir, maksimum bacarıqlar tətbiq edilir, şagirdlər şəxsiyyət kimi həyata hazırlanır.

10. Kurikulumun təyinatına görə neçə yerə ayrılır ?

Təhsil kurikulumları təyinatına görə iki yerə ayrılır.

- 1) Milli kurikulum
- 2) Fənn kurikulumu

11. Kurikulum islahatını zəruri edən səbəblər hansılardır ?

- Cəmiyyətdə yeni ictimai münasibətlərin yaranması
- Planlı iqtisadiyyatdan Bazar iqtisadiyyatına keçid
- Dünya təhsil sistemina inteqrasiya
- İnformasiya əsrinin tələbləri
- Təhsilin məqsəd və vəzifələrinə baxış və yanaşmaların formalaşması
- Mövcud ümumi təhsil proqramlarının müasir tələblərə cavab verməməsi

12. İlk Milli kurikulum neçənci ildə hazırlanmışdır ?

30 oktyabr 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasında ümumi təhsilin Konsepsiyası (Milli Kurikulumu) hazırlanaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmişdir. 2010-cu ildə Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları) adı ilə təkmilləşdirilmişdir.

13. Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramları (kurikulumları)-sənədi neçənci ildə təsdiqlənib ?

3 iyun 2010-cu ildə təsdiqlənib.

14. Dövlət standartlarına nə aiddir ?

- ümumi təhsilin məzmunu;
- ümumi təhsilin idarə olunması;
- ümumi təhsilin maddi-texniki və tədris bazası;
- ümumi təhsilin infrastrukturunu;
- ümumi təhsil sistemində təhsilverənlərin keyfiyyət göstəriciləri;
- ümumi təhsil sistemində təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdişlərinin səviyyəsi.

15. Ümumi təhsil üzrə təhsil proqramına nələr daxildir ?

- ümumi təhsilin səviyyələri üzrə təlim nəticələri və məzmun standartları;
- ümumi təhsilin hər bir səviyyəsində tədris olunan fənlər;
- ümumi təhsilin səviyyələri üzrə həftəlik dərslər və dərslərdən kənar məşğələ saatlarının miqdarı;
- ümumi təhsil sistemində pedaqoji prosesin təşkili prinsipləri;
- təlim nailiyyətlərinin (nəticələrinin) qiymətləndirilməsi və monitorinqi;

16. Təhsil kurikulumuna nələr aiddir ?

- fənlər üzrə kurikulumlar;
- dərscdənənar məşğələlər (fakültativ kurslar);
- məktəbdənənar təhsil proqramları;
- tədris planları;

17. Ümumi təhsilin məzmununa verilən tələblər hansılardır ?

1) Ümumi təhsilin məzmunu fərdin, cəmiyyətin, dövlətin maraq və tələbatlarını, milli və ümumbəşəri dəyərləri əks etdirməklə humanistlik, dünyəvilik, varislik, inteqrativlik prinsipləri əsasında müəyyən edilir.

2) Ümumi təhsilin məzmunu təhsiləlanların yaş, fizioloji, psixoloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla onların dünyagörüşünün və şəxsiyyətinin formalaşmasını, bazar münasibətlərinin tələblərinə uyğun zəruri bilik və bacarıqlara yiyələnməsini, əqli, fiziki, mənəvi, estetik inkişafını, müstəqil əmək və təhsil həyatına hazırlanmasını, cəmiyyətin faydalı və məhsuldar üzvünə çevrilməsini təmin edir.

3) Ümumi təhsilin məzmununa dair ümumi tələblər aşağıdakılardır:

- təhsilin məzmununu təhsiləlanın və cəmiyyətin tələbatına, dövlətin təhsil siyasətinə uyğunlaşdırmaq;
- məzmunu nəticəyönümlülük, şəxsiyyətyönümlülük, şagirdyönümlülük, inteqrativlik prinsipləri əsasında müəyyənləşdirmək;
- təhsiləlanların təlim marağını, potensial imkanlarını, sağlamlığının təhlükəsizliyini nəzərə almaqla onlara davamlı inkişafalarını təmin edən, müstəqil həyatda lazım olan zəruri biliklərin və əqli, informativ-kommunikativ, psixomotor bacarıqların aşılmasını təmin etmək;
- təhsilin məzmununa şagirdlərin ümumi inkişafına xidmət etməyən, tətbiqi xarakterdə olmayan, məzmunu ağırlaşdırən məlumatyönümlü məsələlərin daxil edilməsinə yol verməmək.

18. Təhsiləlanların keyfiyyət göstəriciləri dedikdə nə başa düşürsünüz ?

Ümumi təhsil sistemində çalışan təhsiləlanlar, əsasən, aşağıdakı keyfiyyət göstəricilərinə malik olmalıdırlar:

- ixtisası üzrə dövrün tələbatına uyğun elmi-nəzəri biliklərə;
- uşaqlarla həssas ünsiyyətqurma və iş bacarığına;
- əxlaqi-mənəvi keyfiyyətlərə, pədaqoji etika və mədəniyyətə;
- əməkdaşlıq, tədqiqatçılıq, özünütəhsil və idarəçilik bacarıqlarına;
- yaradıcılıq və sağlam rəqabət tələb edən layihələrdə, müsabiqə və innovativ proqramlarda iştirak etmək qabiliyyətinə;
- öz fəaliyyətini təqdim etmək və qabaqcıl pədaqoji təcrübələrdən bəhrələnmək bacarığına;ədalətlik, məsuliyyətlilik, cavabdehlik keyfiyyətlərinə;
- işlədiyi məktəbdə və ictimaiyyətdə hörmətə və nüfuza.

19. Kurikulumun prinsipləri və ya səciyyəvi xüsusiyyətləri hansılardır ?

- Şəxsiyyətyönümlü;
- Şagirdyönümlü;
- Nəticəyönümlü;
- Tələbyönümlü;
- İnteqrativlik;
- Qiymətləndirmə standartları.

20. Şəxsiyyətyönümlülük nədir ?

Təhsil alanın idraki, ünsiyyət və psixomotor fəaliyyətləri əsasında həyati bacarıqlarını inkişaf etdirməklə onlarda milli və bəşəri dəyərlərin formalaşdırılmasıdır.

21. Şagirdyönümlülük nədir ?

Təhsil sahəsində fəaliyyətlərin təhsilalanların mənafeyinə, maraq və tələbatlarının ödənilməsinə, istedad və qabiliyyətlərinin, potensial imkanlarının inkişafına xidmət etməsidir.

22. Nəticəyönümlülük nədir ?

Əldə olunması nəzərdə tutulan təlim nailiyyətlərinin nəticələr formasında əvvəlcədən müəyyən edilməsidir.

23. Tələbyönümlülük nədir ?

Fərdin, cəmiyyətin və dövlətin dəyişən ehtiyac və tələbatlarının nəzərə alınmasıdır.

24. İnteqrativlik nədir ?

Təhsilin məzmun komponentlərinin bir-biri ilə və həyatla sistemli şəkildə əlaqələndirilməsidir.

25. Qiymətləndirmə standartları nədir ?

Təhsil alanların nailiyyət səviyyəsinə qoyulan dövlət tələbidir.

26. Azərbaycanda ibtidai fənn kurikulumları neçənci ildə hazırlanıb ?

Azərbaycan təhsil tarixində ilk fənn kurikulumları "Ümumtəhsil məktəblərinin 1-4-cü siniflər üçün fənn kurikulumları" Təhsil Nazirliyi tərəfindən 293 nömrəli, 23 iyul 2007-ci il tarixli əmrlə təsdiq olunmuş, kitab şəklində 2008-ci ildə çap edilmişdir. Kitaba ibtidai siniflərdə tədris olunan 11 fənn kurikulumu daxil edilmişdir.

27. Fənn kurikulumunun strukturu neçə hissədən ibarətdir ?

Fənn kurikulumunun strukturu 3 hissədən ibarətdir:

- Fənnin məzmunu;
- Təlim strategiyası (təşkil, metod),
- Qiymətləndirmə

28. Fənn kurikulumu dedikdə nə başa düşürsünüz ?

Fənn kurikulumu ayrı-ayrı fənlərin xüsusiyyətlərini özündə əks etdirən konseptual sənəddir. Hər hansı bir fənnin fəaliyyət istiqamətidir.

29. Fənn kurikulumu nəyə deyilir ?

Fənn kurikulumu - fənn üzrə təlimin məzmunu (bilik, bacarıq və vərdişləri), təlim strategiyalarını (təlimin prinsipləri, formaları və üsulları), qiymətləndirmə mexanizmlərini əhatə edən konseptual sənəddir.

30. Fənn kurikulumuna nələr daxildir ?

- Fənnin məqsəd və vəzifələri;
- Fənnin tədrisinə verilən tələblər;
- Ümumi təhsilin səviyyələri və hər bir sinif üzrə təlim nəticələri;
- Təlim strategiyaları;
- Fəndaxili və fənlərarası inteqrasiya;
- Qiymətləndirmə vasitələri və meyarları;
- Təlim materiallarının planlaşdırılması üzrə metodik tövsiyələr;

31. Fənn kurikulumu hansı məqsədə xidmət edir ?

Fənn kurikulumu 2 məqsədə xidmət edir:

- Şagirdlərin idrak və digər psixoloji proseslərin inkişafına xidmət edir.
- Şagirdlərin şəxsiyyətinin inkişafına xidmət edir.

32. Fənn kurikulumunun xüsusiyyətləri hansılardır ?

- Fənn kurikulumları nəticəyönümlü xarakterə malikdir;
- Fənn kurikulumları şagirdyönümlülüüyü ilə seçilən sənəddir;
- Fənn kurikulumları konseptual sənəddir;
- Fənn kurikulumları inteqrativ xarakter daşıyır;
- Fənn kurikulumları qabaqlayıcı xarakter daşıyır;

33. Fənn proqramı nədir ?

Fənn proqramı ayrı-ayrı fənlər üzrə bilik, bacarıq və vərdişlərin həcmi, mövzuların tədrisi ardıcılığını və həmin mövzulara yaxud bölmələrə verilən saatların miqdarını müəyyən edən dövlət sənədidir.

34. Fənn kurikulumunda fənnin məzmununa nələr daxildir ?

- Fənn üzrə ümumi təlim nəticələri;
- Fənn üzrə məzmun xətləri;
- Məzmun xətləri üzrə təlim nəticələri;
- Məzmun standartları;
- İnteqrativlik;
- Fəaliyyət xətləri;

35. Fənn kurikulumunda təlim strategiyasına nələr daxildir ?

- Təlimin təşkilinə verilən tələblər;
- Forma və üsulların məcmusu;
- Müəllim fəaliyyətinin planlaşdırılması ;
- Məzmun standartlarının şərhli;

36. Fənn kurikulumunda qiymətləndirmə hissəsinə nələr daxildir ?

- Qiymətləndirmənin istiqamətləri;
- Qiymətləndirmənin növləri, üsul və vasitələri;

37. Ümumi təlim nəticəsi nəyə deyilir ?

Ümumi təlim nəticəsi mənimsənilməsi nəzərdə tutulan və əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş təlim nailiyyətlərinin konkret bir səviyyəsidir. Şagirdin təhsil səviyyəsi və tədris ili ərzində hər hansı bir fənn üzrə əldə edəcəyi bilik və bacarıqların əvvəlcədən müəyyən edilmiş səviyyəsidir.

38. Məzmun xətti nədir ?

Məzmun xətti fənn üzrə ümumi təlim nəticələrinin reallaşmasını təmin etmək üçün müəyyən olunmuş məzmunun zəruri hissəsidir.

Məzmun xətti hər bir fənnin leytmatividir, ana xəttidir, əsas hissəsidir, bünövrəsidir.

39. Məzmun xəttinin funksiyaları hansılardır ?

Məzmun xətti fənn üzrə ümumi təlim nəticələrinin reallaşmasını təmin etmək üçün müəyyən olunmuş məzmunun zəruru, vacib dəyişməyən hissədir. (əsas struktur hissə, bünövrə).

Məzmun xətləri şagirdlərin öyrənəcəyi məzmunu daha aydın təsvir etmək üçün müəyyən olunur və onu sistemləşdirmək məqsədi daşıyır.

40. Fənlər üzrə məzmun xətləri necədir ?

Ana dili

1. Dinləyib-anlama və danışma
2. Oxu
3. Yazı
4. Dil qaydaları

Ədəbiyyat

1. Ədəbiyyat və həyat həqiqətləri
2. Şifahi nitq
3. Yazılı nitq

Xarici dil

1. Dinləyib-anlama
2. Danışma
3. Oxu
4. Yazı

Riyaziyyat

1. Ədədlər və əməllər
2. Cəbr və funksiyalar
3. Həndəsə
4. Ölçmələr
5. Statistika və ehtimal

İnformatika

1. İnformasiya və informasiya prosesləri
2. Formallaşdırma, modelləşdirmə, alqoritmləşdirmə və proqramlaşdırma
3. Kompüter, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları və sistemlər
4. Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması

Tarix

1. Tarixi zaman
2. Tarixi məkan
3. Dövlət
4. Şəxsiyyət
5. Mədəniyyət

Fizika

1. Fiziki hadisələr, qanunauyğunluqlar və qanunlar
2. Maddə və sahə, qarşılıqlı təsir, əlaqəli sistemlər
3. Eksperimental fizika və müasir həyat

Kimya

1. Maddə və maddi aləm
2. Kimyəvi hadisələr
3. Eksperiment və modelləşdirmə
4. Kimya və həyat

Biologiya

1. Canlıların quruluşu və müxtəlifliyi
2. Bioloji proseslər
3. İnsan və onun sağlamlığı
4. Canlılar və ətraf mühit

Coğrafiya

1. Coğrafi məkan
2. Təbiət
3. Cəmiyyət

Texnologiya

1. Emal texnologiyaları
2. Texnika elementləri
3. Məişət mədəniyyəti
4. Qrafika

Fiziki tərbiyə

1. İnformasiya təminatı və nəzəri biliklər
2. Hərəkəti bacarıqlar və vərdişlər
3. Hərəkəti qabiliyyətlər
4. Şəxsiyyətin mənəvi-iradi keyfiyyətlərinin formalaşması

Musiqi

1. Musiqi aləmi
2. Emosional dəyərləndirmə
3. Musiqi fəaliyyəti

Təsviri incəsənət

1. Cəmiyyət və təsviri incəsənət
2. Təsviri və dekorativ yaradıcılıq
3. Estetik reaksiya

41. Fənn kurikulumunda fənnin məzmunu necə verilmişdir ?

Fənn kurikulumlarında fənnin məzmunu ümumi təlim nəticələri və standartlar şəklində ifadə olunur.

42. Məzmun standartı (əsas və alt standart) nədir ?

Məzmun standartı təhsil alanların bilik və bacarıq səviyyəsinə qoyulmuş dövlət tələbidir.

Məzmun standartı dedikdə, onun nəyi əhatə etməsi, hansı daxili məzmunla malik olması başa düşülür.

Məzmun standartları inteqrativ təlim nəticələri olub, şagirdin müvafiq bilik, bacarıq və dəyərlərə nail olmaqla səviyyəyə dəyişməsinə təmin edir.

43. Məzmun standartı özündə nəyi ehtiva edir ?

Məzmun standartı mahiyyət etibarilə nəticə şəklində olub, özündə konkret mənimsəniləcək biliyi və fəaliyyəti ehtiva edir. Bilik komponentində nəyin öyrəniləcəyi, fəaliyyət komponentində isə öyrənilənin necə nümayiş etdiriləcəyi göstərilir. Bilik şagirdin öyrənəcəyi məzmun, fəaliyyət şagirdə formalaşacaq bacarıqdır. Bilik komponenti anlayışlar, fəaliyyət komponenti isə feillərlə ifadə olunur.

44. Məzmun standartları hansı prinsiplər hazırlanmışdır ?

- Sadədən mürəkkəbə;
- Xronoloji ardıcılıq;
- Məntiqi ardıcılıq;
- İnteqrativlik;
- Həyatla əlaqəlilik;
- Fənnin spesifik xüsusiyyətləri ;
- Şagirdlərin yaş və psixoloji xüsusiyyətləri;

45. Əsas standartın funksiyaları hansılardır ?

Əsas standart fənlər üzrə müəyyən olunan təlim nəticələrini məzmun xətləri üzrə ümumi şəkildə ifadə edir.

Sınıf və fənlər üzrə summativ qiymətləndirmənin aparılmasını təmin edir.

46. Əsas standart dəyişirmi ?

Əsas standart səviyyələr və fənlər üzrə ümumi təlim nəticələrini özündə ehtiva edir, əsasən dəyişməzdir.

47. Alt-standart (məzmun standartı) nədir ?

Alt standart əsas standartlarda ifadə olunmuş fikrin müəyyən hissəsidir.

Alt standart şagirdin əldə edəcəyi bilik, bacarığın məcmusudur.

Alt standart benchmark da adlanır.

Alt standart və ya benchmark icranın səviyyəsini dəqiq müəyyənləşdirmək üçün standartdır.

Şagirdlərin mənimsəyəcəyi bilik, bacarıq və vərdişlərin konkret həcmi həmin sinfə aid alt standartlarda ifadə olunur.

48. Alt standartların funksiyaları hansılardır ?

Təlim məqsədlərinin dəqiq müəyyən olunması üçün etibarlı zəmin yaradır.

Təlim strategiyalarının düzgün seçilməsində mühüm rol oynayır.

Təlimdə integrativliyi təmin edir.

Təlimin məzmununun davamlı inkişafını təmin edir.

49. Alt standart nələrə xidmət edir ?

Alt standart məqsədinin , qiymətləndirmə vasitələrinin, tapşırıqların hazırlanmasına təkan verir.

50. Alt standart necə dəyişir ?

Alt standart hər tədris ili üzrə dəyişir.

51. Fəaliyyət xətti nədir ?

Fəaliyyət xətti məzmun xətlərində əks olunan biliklərin əldə edilməsində şagirdə praktik imkan yaradır.

Fənnin məzmun standartı bu fəaliyyət xətləri ilə əlaqəlilik əsasında tətbiq olur.

52. İnteqrasiya nədir ?

İnteqrasiya şagirdlərin tefəkküründə dünyanın bütöv və bölünməz obrazını formalaşdırmaq onları inkişafa və özünüinkişafa istiqamətləndirmək məqsədi ilə təlimin bütün məzmun komponentləri arasında struktur əlaqələri qurmaq və onları sistemləşdirməyi tələb edən didaktik prinsipdir.

İnteqrasiya fənlər arasında qarşılıqlı asılılığa və qarşılıqlı əlaqəyə istiqamətlənib.

53. İnteqrasiyanın düzgün qurulması təlim prosesinə necə kömək edir ?

- İnteqrasiya təlim prosesini təkmilləşməsinə;
- Şagirdlərin kompleks biliklər almasına;
- Şagirdlərin dünyagörüşünün genişləndirilməsinə;
- Təlim yükünün azalmasına;
- Təfəkkürlərinin inkişafına;
- Tədqiqatçılıq meyillərinin yaranmasına;
- Təlimə marağın artmasına ;
- Vaxtlarından dan səmərəli istifadə etməyə kömək edir.

54. İnteqrasiyanın əsas mahiyyəti nədir ?

İnteqrasiyanın köməyi ilə şagirdlər biliklər arasında qarşılıqlı əlaqəni başa düşür, həmin bilikləri şəxsi və ictimai problemlərin həllində istifadə edir.

İnteqrasiya eyni zamanda, bilik və bacarıqların qazanılmasında intensivlik və səmərəliliyi təmin edir.

Fənlər arasında qarşılıqlı əlaqə və asılılığı dərinləşdirməyə xidmət edir.

55. İnteqrasiyanın neçə səviyyəsi var və hansılardır ?

İnteqrasiyanın 3 səviyyəsi var:

- 1) Fəndaxili
- 2) Fənlərarası
- 3) Fənlərüstü

56. Fəndaxili inteqrasiya dedikdə nə başa düşülür ?

Fəndaxili inteqrasiya hər bir fənn üzrə anlayış, bilik və bacarıqların əlaqələndirilməsi, fənn daxilindəki faktların sistemləşdirilməsidir.

57. Fəndaxili inteqrasiyanın neçə növü var ?

Fəndaxili inteqrasiyanın 2 növü var .

- 1) Üfüqi inteqrasiya
- 2) Şaquli inteqrasiya

58. Üfüqü inteqrasiya nədir ?

Üfüqi inteqrasiya - fənn üzrə məzmun xətlərini əlaqələndirməklə, müvafiq məzmun standartlarının müəyyən tədris vahidlərində ifadə olunmasını təmin edir.

59. Şaquli inteqrasiya nədir ?

Şaquli inteqrasiya sinifdən-sinfə tədricən dərinləşən və genişlənən məzmun xətləri arasında varisliyi təmin edir.

60. Fənlərarası inteqrasiya nədir ?

Fənlərarası inteqrasiya iki və ya daha artıq fənnin əhatə etdiyi ortaq anlayış, bilik, bacarıq və prinsiplərin sintezidir.

Fənlərarasında inteqrasiya təlim prosesini təkmilləşdirməyin əlverişli yoludur.

61. Fənlərüstü inteqrasiya nədir ?

Fənlərüstü (transfənn) inteqrasiya – inteqrasiyanın ən yüksək səviyyəsi olmaqla özündə təlimin əhatə etdiyi əsas və əlavə məzmun komponentlərinin sintezini ehtiva edir. Fənlərüstü inteqrasiya ilə şagirdlərin məktəbdə öyrəndikləri məzmunla məktəbdən kənarında aldıkları məzmun sintez edilir.

62. Təlim strategiyası nədir ?

Təlim strategiyası fənn kurikulumunun tərkib hissəsidir.

Təlim strategiyaları tədris prosesində istifadə olunan forma, üsul, vasitə və yanaşmaların məcmusudur.

63. Təlimin təşkili prinsipləri və ya təbləbləri hansılardır ?

- **Pedaqoji prosesin tamlığı** - pedaqoji prosesdə təlim məqsədləri kompleks (inkişafetdirici, öyrədici, tərbiyəedici) həyata keçirilir, real nəticələrlə yekunlaşan müəllim və şagird fəaliyyətini əhatə edir;
- **Təlimdə bərabər imkanların yaradılması** - bütün şagirdlərə eyni təlim şəraiti yaradılır və pedaqoji proses onların potensial imkanları nəzərə alınmaqla tənzimlənir;
- **Şagirdyönümlülük** - şagird pedaqoji prosesin mərkəzində dayanır. Bütün tədris və təlim işi şagirdlərin maraq və tələbatlarının ödənilməsinə, onların istedad və qabiliyyətlərinin, potensial imkanlarının inkişafına yönəldilir;
- **İnkişafyönümlülük** - şagirdlərin idrak fəallığı izlənilir, nailiyyətləri təhlil edilir, bilik, bacarıq və vərdislərinin inkişaf səviyyəsi tənzimlənir;
- **Fəaliyyətin stimullaşdırılması** - pedaqoji prosesin səmərəli və effektiv qurulması, şagirdlərin təlimə marağının artırılması üçün onların fəaliyyətindəki bütün irəliləyişlər qeyd olunur və dəyərləndirilir, nəticə etibarlı ilə şagirdlərin daha uğurlu təlim nəticələrinə istiqamətləndirilməsi təmin olunur;
- **Dəstəkləyici mühitin yaradılması** - pedaqoji prosesin münasib maddi-texniki baza əsasında və sağlam mənəvi-psixoloji mühitdə təşkil edilməsi keyfiyyətin və səmərəliliyin yüksəldilməsi üçün əlverişli və təhlükəsiz təlim şəraiti yaradır.

64. Fəal təlim formaları hansılardır ?

- **Fərdi iş**- şagirdin fəaliyyətini izləmək, potensial imkanlarını müəyyənləşdirmək və inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Bu təlim forması şagirdin sərbəst düşünməsi üçün real imkanlar yaradır.
- **Cütlərlə işdə**- şagirdlər təlim tapşırıqlarını birgə yerinə yetirdikləri üçün məsuliyyəti bölüşməyə optimal imkan yaranır. Bu dərslər forması şagirdlərə daha yaxından əməkdaşlıq etməyə və ünsiyyət qurmağa, ideyalarını paylaşmağa köməklik göstərir.
- **Qruplarla iş** - Bu zaman şagirdlər müəyyən problemi həll etmək üçün qrupda birləşirlər. Bu prosesdə onların müzakirə etmək, fikir mübadiləsi aparmaq, mühakimə yürütmək və birgə fəaliyyət bacarıqları inkişaf edir. Qruplarda iş zamanı 5-6 nəfərin iştirakı ilə iş nəzərdə tutulur. Bu zaman sinifdə şagirdlərin miqdarı nəzərə alınmaqla 4-5 qrup yaradıla bilər.
- **Kollektiv iş** - zamanı bütün sinif üçün nəzərdə tutulan iş formasıdır. Tapşırığı eyni zamanda bütün sinfin şagirdləri yerinə yetirir. Bu iş formasında kollektivdə işləmək, kollektiv fəaliyyətə alışmaq bacarığının bünövrəsi qoyulur, şagirdlərdə ünsiyyətyaratma bacarığının təşəkkülü və inkişafı təmin edilir.

65. İş formalarının seçilməsi nədən asılıdır ?

- Proqram materialının xarakterindən
  - Hansı axtarış formasının seçilməsindən
  - Şagirdlərin yaş və bilik səviyyəsindən asılıdır.
- İnteraktiv dərslərdə adətən bir neçə iş formasından istifadə olunur.

66. Fəal təlimin hansı iş üsullarını tanıyırsınız ?

BİBÖ, Venn diaqramı, Beyin həmləsi, Klaster, Karusel, Ziqzaq, İnsert, Anlayışın çıxarılması, Debat, Diskusiya, Akvarium, Kublaşdırma və.s

67. Planlaşdırma nə üçün vacibdir ?

Planlaşdırma əsas məqsədləri müəyyənləşdirmək və onlara nail olmaq üçün müəllimlərin fəaliyyət istiqamətidir.

Planlaşdırma dərsin il ərzində məqsədli qurulmasını və gündəlik olaraq səmərəli təşkilini təmin edən bir vasitədir.

68. Planlaşdırmanın neçə növü var ?

Planlaşdırmanın 2 növü var.

- 1) İllik (perspektiv);
- 2) Cari (gündəlik)

69. İllik planın ardıcılığı necədir ?

- Alt Standartlar
- Tədris vahidi
- Mövzu
- İnteqrasiya
- Resurslar
- Qiymətləndirmə
- Saat
- Tarix

70. Tədris vahidi nədir ?

Tədris vahidi - mövzulardan ibarət tematik qrupdur

71. İllik planlaşdırma aparmaq üçün müəllimə vacib olan bacarıqlar hansılardır ?

- Məzmun standartlarına əsasən dərsləkdəki (dərslək olmayan fənlər üzrə müəllim vəsaitindəki) tədris vahidi və mövzular üzrə dəyiqləşmələr aparmaq.
- Tədris vahidlərinin və mövzuların ardıcılığını müəyyənləşdirmək.
- İnteqrasiya imkanlarını müəyyən etmək.
- Əlavə resurslar seçmək.
- Mövzulara görə məqsədyönlü vaxt bölgüsü aparmaq.
- Mövzuya görə nailiyyətlərin qiymətləndirilməsinin növlərini müəyyənləşdirmək.

72. Planlaşdırmada əməl olunacaq prinsiplər hansılardır ?

- Xronoloji (zaman)
- Sadədən mürəkkəbə(məzmun)
- Məntiqi ardıcılıq

73. Planlaşdırma ilə əlaqədar tövsiyələrə nələr daxildir ?

- Standartlar qrupuna əlavə standartlar daxil edə bilər.
- Mövzuları dəyişə və ya artırabilir.
- İntegrasiya üçün əlavə imkanlar müəyyən edə bilər.
- Əlavə resurslar seçə bilər.
- Mövzular üzrə vaxt bölgüsündə dəyişikliklər edə bilər.

74. İllik planlaşdırma apararkən hansı sənədlərə istinad edilməlidir ?

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmiş ümumi təhsil pilləsi üçün dövlət standartları

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmiş qiymətləndirmə standartları

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş tədris planı

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş dərslik

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş müəllim üçün vəsait

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş ümumtəhsil məktəblərinin fənn proqramları

75. Gündəlik planlaşdırma nə üçün vacibdir ?

Dərsin səmərəliliyini artırmaq və dərs vaxtını tələblərə uyğun sərf etmək üçün əvvəlcədən planlaşdırma aparılır.

76. Dərsi səmərəli təşkil etmək üçün hansı sualların cavablarını müəllim özü üçün nəyi konkretləşdirməlidir ?

- Nə öyrəniləcək
- Necə öyrəniləcək
- Hansı şəraitdə öyrəniləcək
- Necə qiymətləndiriləcək

77. Öyrənənləri fəaliyyətə cəlb etmək üçün əsas nəyi müəyyən etmək vacibdir ?

- Problem
- Suallar
- İş vərəqi
- Tapşırıqlar
- Mənbələr

78. Gündəlik planlaşdırmanın ardıcılığı necə müəyyən edilib ?

- Fənn:
- Sınıf:
- Tarix:
- Standartlar:
- Mövzu:
- Məqsəd:

- Dərsin tipi:
- İnteqrasiya:
- İş forması:
- Üsullar:
- Resurslar:

79. Dərsin tipləri hansılardır ?

- İnduktiv
- Deduktiv
- Empirik (praktik,təcrübi dərs)

80. Fəal dərsin mərhələləri hansılardır ?

- Motivasiya - problemin qoyuluşu.
- Tədqiqatın aparılması
- İnformasiya mübadiləsi
- İnformasiyanın müzakirəsi və təşkili
- Nəticə və ümumiləşdirmə
- Yaradıcı tətbiqetmə və ev tapşırığı
- Qiymətləndirmə və ya Refleksiya - məqsədə görə müəyyən mərhələdən sonra aparıla bilər.

81. Dərsin 1-ci mərhələsi hansıdır ?

Motivasiya və ya problemin qoyuluşu

82. Motivasiya mərhələsi nə üçün vacibdir ?

Problemlə vəziyyət yaradaraq şagirdi düşündürmək, təfəkkürü fəallaşdırmaq, şagirdi fəallaşdırmaq, şagirdlərin ilkin düşüncə tərzini müəyyən etmək üçün vacibdir.

83. Motivasiya nəyə əsasən qurulmalıdır ?

Motivasiya alt standart və təlim nəticəsinə əsasən qurulmalıdır .

84. Motivasiyanın məqsədəuyğun qurmağın neçə yolu var və hansılardır ?

- Rəmzi (simvolik) materialların şərhə (rəsm, foto-şəkil, simvol, təranə (melodiya), ədəbi əsərdən parça, əşya, rəvayət, tapmaca, qrafik, sxem və s.)
- Sual verməyə həvəsləndirmə naməlum olan məsələləri müəyyənləşdirən suallar açıq suallar, açar sözlərin köməkliyi ilə mövzuya aid verilən suallar (iki və daha çox cavabı olan suallar, suallar əsasən təməl sözlərin köməyi ilə verilir)
- Problemin müxtəlif yollarla həll edilməsi, təsnif edilməsi, müxtəlif üsullarla uğurlu həlli, yaxud həlli imkanı, hansısa hadisənin bir neçə bərabərdəyərli səbəbinin olması

85. Motivasiya neçə prinsip əsasında qurulur ?

Problemlilik və məqsədyönlülük

86. Motivasiya zamani buraxılan səhvlər nədir ?

1) Müəllim motivasiya qismində real problem əvəzinə bir həll variantı olan çalışmadan istifadə edir.

2) Müəllim motivasiya qismində real problem əvəzinə həvəsləndirici informasiyadan (maraqlı, cəlbedici) və ya onun təqdimatı üsullarından (oyun, rəngbərəng şəkil) istifadə edir.

87. Motivasiya nə ilə nəticələnir ?

Tədqiqat sualının müəyyən edilməsi ilə nəticələnir.

88. Motivasiya necə olmalıdır ?

Problemlilik, düşündürücü, maraqlı olmalıdır.

89. Tədqiqat sualı nədir və nəyə əsaslanır ?

Tədqiqat sualı alt standarta görə müəyyən edilmiş təlim məqsədi əsasında qoyulur və şagirdi araşdırmaya sövq edir.

Tədqiqat sualı yeni biliyi özündə əks etdirən təlim nəticəsidir.

90. Dərsin ikinci mərhələsi necə adlanır və nə üçün vacibdir ?

İkinci mərhələ tədqiqatın aparılması mərhələsi adlanır, şagirdlər araşdırma apararaq yeni bilik əldə edir.

Bu mərhələdə şagird təlim məqsədinə nail olmaq üçün tədqiqat sualına cavab axtarır, bu məqsədlə problemin həlli üçün verilmiş tapşırıqları araşdırır.

91. Əgər qrup verilən tapşırıqın öhdəsindən gələ bilmirsə bunun səbəbi nədir ?

- Tapşırıq həddən artıq çətin və mürəkkəbdir, şagirdin yaş səviyyəsi və potensial imkanlarına uyğun deyil.

- Tapşırıqı əldə etmək üçün uşaqlarda möhkəm praktik vərdişlər yaranmayıb.

- Mənbələr şagirdə təqdim edilməyib.

- Düzgün təlimat verilməyib və s.

92. Tədqiqatçılığın inkişaf etdirilməsi prosesində başlıca xüsusiyyətlər hansılardır ?

- Şüurlu surətdə dərk olunmalı problemlilik vəziyyətin yaradılması;

- Problemlilik vəziyyətin həll olunması prosesində şagirdlərin fəal tədqiqatçı mövqeyinin stimullaşdırılması;

- Şagirdlər üçün yeni olan əhəmiyyətli biliklərin sərbəst əldə olunması, açılması və mənimsənilməsi üçün şəraitin yaradılması.

93. Tədqiqat işi zamanı buraxılan səhvlər hansılardır ?

- 1) Müəllim hələ də belə bir köhnə mif üzrə hərəkət edir ki, fəal təlim və qrup işi eyni şeydir. Bunun da nəticəsində bütün məşğələlər qrup işi formasında keçilir.
- 2) Müəllim problem qoymadan dərhal qrup işini təşkil edir.
- 3) Müəllim uşaqları qrup şəklində birləşdirir, lakin onun verdiyi çalışma müxtəlif nöqtəyi-nəzərlərin yaranmasını nəzərdə tutmur və ya həvəsləndirmir, deməli, onları kollektiv müzakirəyə sövq etmir. Nəticədə uşaq çalışmanı müstəqil həll edir.
- 4) Müəllim tədqiqat və problemin həlli üçün zəruri şəraiti yarada bilmir, yeni yönəldici suallardan istifadə etmir, zəruri informasiya mənbələrini təqdim etmir, tədqiqat işini düzgün qurmur, idrak fəaliyyətini, yaradıcı təxəyyülü şövqləndirmir; şagirdləri psixoloji cəhətdən dəstəkləmir.

94. Məlumat mübadiləsi mərhələsinin məqsədi nədir ?

İştirakçılar tədqiqatın gedişində əldə etdikləri tapıntıların, yeni informasiyanın mübadiləsini aparırlar.

Qoyulmuş suala cavab tapmaq zərurəti tədqiqatın bütün iştirakçılarını bir-birinin təqdimatını fəal dinləməyə sövq edir.

Təqdimat bir növ yeni biliklərin dairəsini cızır və hələlik bu biliklər natamam və xaotik xarakter daşıyır.

Yeni bir tələbat - həmin bilikləri qaydaya salmaq, sistemləşdirmək, müəyyən bir nəticəyə gəlmək üçün tədqiqat sualına cavab tapmaq zərurəti yaranır.

95. Müzakirənin təşkili zamanı müəllim üçün zəruri bacarıqlar hansılardır ?

Bütün bilik, bacarıq və vərdişlərin, təfəkkürün müxtəlif növlərinin (məntiqi, tənqidi, yaradıcı) səfərbərliyini tələb edir.

Müəllim və yönəldici, köməkçi suallardan istifadə etməklə əldə edilmiş faktların məqsədyönlü müzakirəsinə və onların təşkilinə ömək edir.

İnformasiyanın təşkili bütün faktlar arasında əlaqələrin aşkara çıxarılmasına və onların sistemləşdirilməsinə yönəldir;

Nəticədə mövcud tədqiqat sualına cavabın cizgiləri aydın seçilməyə başlayır.

Məlumat sxem, qrafik, cədvəl, təsnifat formasında təşkil oluna bilər.

96. Müzakirə nə üçün vacibdir ?

Bilikləri əlaqələndirmək, əldə olunmuş məlumatları sistemləşdirmək, dərinləşdirmək, təfəkkürü inkişaf etdirmək üçün vacib bir mərhələdir.

97. Nəticə və ümumiləşdirmə mərhələsinin məqsədi nədir ?

Şagirdlərə yeni bilginin kəşfi yolunda son addımı atmaq, konkret nəticəyə gəlmək və ümumiləşdirmə aparmaq.

Şagird nəinki əldə olunan bilgiləri ümumiləşdirməli, həm də gəldiyi nəticəni tədqiqat sualı ilə və irəli sürülmüş fərziyyələrlə müstəqil olaraq tutuşdurmalıdır.

Dərsin kulminasiyasını isə bilgiləri məhz özləri kəşf etdikləri üçün şagirdlərin

duyduqları sevinc və məmnuniyyət hissi təşkil edir.

Bəzən bu mərhələyə körpülərin salınması da deyirlər, ona görə ki, tədqiqat sualı ilə əlaqə yaradılır. Müəllim şagirdlərə əvvəlki mərhələdə qeyd edilmiş bütün fikirləri bir ümumi ideya halında birləşdirməyi və ümumiləşdirməyi təklif edir.

Körpülərin salınması gözlə görünən olmalıdır. Bunun üçün müəllim lövhədə müzakirə üçün informasiyanı qrafik şəklində təsvir edə bilər.

98. Yaradıcı tətbiqetmənin məqsədi nədir ?

Vaxt etibarilə öyrənmə yalnız bir akademik dərslə məhdudlaşmır. Onun dərstdənkənar vaxtlarda davam etdirilməsi üçün müxtəlif imkanlardan istifadə edilir.

Yaradıcı tətbiqetmə sinifdə əldə edilmiş bilik və bacarığı möhkəmləndirir, onun gündəlik həyatda əhəmiyyətini öyrənənə açıb göstərir.

Bəzən yaradıcı tətbiqetmə yalnız ev tapşırığı kimi dərk edilir, lakin ev tapşırığı yaradıcı tətbiqetmə üçün uğurlu imkanlardan biri kimi dəyərləndirilməlidir.

Sinifdə aparılan araşdırmaların daha da genişləndirilməsi və tədqiqatların davam etdirilməsinə şərait yaradır.

Məktəbdə öyrənilən məsələlərin cəmiyyətdə gedən proseslərdə tətbiqinə imkanyaradılır.

99. Ev tapşırığının əhəmiyyəti nədir ?

Sərbəst iş forması olub, dərstdə alınmış bilik, bacarıq və vərdişlərin möhkəmləndirilməsinə xidmət edir;

Öyrənənin müstəqil təlim, tədqiqatçılıq və yaradıcılıq bacarıqlarını inkişaf etdirir;

Öyrənənlərin müxtəlif təlim ehtiyaclarının onların maraqları vasitəsi ilə təmin olunmasına geniş şərait yaradır;

Müxtəlif parametrlər baxımından öyrənənlərə fərdi yanaşmaq, onların göstəricilərinə müvafiq tapşırıqlar vermək üçün şərait yaradır;

Müxtəlif fənlər üzrə öyrəndikləri bilik və bacarıqları, əlaqəli, integrativ şəkildə tətbiqini təmin edir;

Sinifdə öyrənilmiş məsələlərin gündəlik həyatla əlaqəliliyini təmin edir.

100. Ev tapşırığı necə olmalıdır ?

Ev tapşırığı təlimin məqsədində nəzərdə tutulmuş bilik və bacarıqların inkişafına xidmət etməlidir;

Ev tapşırığı tədqiqat və yaradıcılıq elementləri (müxtəlif yaradıcı işlər, referatlar, layihələr, tədqiqatlar, modelləşdirmə və s.) ilə zəngin olmalıdır.

Fərdi maraqlar və ehtiyaclar nəzərə alınmaqla müstəqil təlim üçün şərait yaradılmalıdır;

Şagirdlər yuxarı siniflərə keçdikdə müstəqil işin – ev tapşırığının icrasına ayrılan vaxt artırılmalıdır;

Aşağı siniflərdə daha integrativ xarakter daşmalıdır;

Ev tapşırığı çox yüklülük və icrasına ayrılan müddət baxımından yorucu olmamalıdır.

101. Qiymətləndirmə nədir ?

Qiymətləndirmə - fənn kurikulumunda təlimin tərkib hissəsi olan bir prosesdir.

Qiymətləndirmə - istənilən prosesin təkmilləşdirilməsini təmin edən bir mexanizmdir.

Qiymətləndirmə - şagirdlərin təlimdəki nailiyyətlərinin dəyərləndirilməsi prosesidir.

102. Qiymətləndirmə ilə bağlı məsələlər hansı sənəddə öz əksini tapıb ?

13 yanvar 2009-cu ildə təsdiq edilmiş "Qiymətləndirmə konsepsiyasında" öz əksini tapmışdır.

103. Qiymətləndirmənin neçə istiqaməti var və hansılardır ?

Qiymətləndirmənin 3 istiqaməti var:

- Milli Qiymətləndirmə
- Beynəlxalq Qiymətləndirmə
- Məktəbdaxili Qiymətləndirmə

104. Qiymətləndirmə istiqamətləri dedikdə nə başa düşülür ?

Qiymətləndirmənin istiqamətləri dedikdə, ayrı-ayrı forma, məzmun və məqsədə malik olan qiymətləndirmələr nəzərdə tutulur.

105. Qiymətləndirmə istiqamətləri bir-birindən necə fərqlənir ?

Qiymətləndirmənin istiqamətləri bir-birindən forma, məzmun və məqsədə görə fərqlənir.

106. Qiymətləndirmə növü dedikdə nə başa düşülür ?

Qiymətləndirmə növləri eyni bir istiqamətin tərkib hissələri nəzərdə tutulur.

107. Məktəbdaxili qiymətləndirmənin hansı növləri var ?

- Diaqnostik Qiymətləndirmə
- Formativ Qiymətləndirmə
- Summativ Qiymətləndirmə

108. Məktəbdaxili qiymətləndirmənin mahiyyəti və məzmunu nədən ibarətdir ?

- Şagird nailiyyətlərinin və irəliləyişlərinin monitorinqi;
- Şagird fəaliyyətinin təlim standartlarına uyğunluğunun müəyyənləşdirilməsi (kurikulum üzrə qiymətləndirmə);
- Ümumtəhsil pillələri üzrə yekun qiymətləndirmənin (buraxılış imtahanlarının) aparılması.

109. Qiymətləndirmə forması nədir ?

Qiymətləndirmə forması - qiymətləndirmənin keçirilmə mexanizmidir.

110. Qiymətləndirmə meyarı nədir ?

Qiymətləndirmə meyarı - alt standart əsasında müəyyən edilmiş məqsədə görə hazırlanmış səviyyə göstəricisidir.

111. Qiymətləndirmə üsulu nədir ?

Qiymətləndirmə üsulu-Qiymətləndirmə prosesini həyata keçirmək üçün istifadə olunan metodlar (Test,yazı,layihə,özünüqiymətləndirmə, tapşırıqvermə və.s)

112. Qiymətləndirmə vasitəsi nədir ?

Üsulun tətbiqi üçün istifadə olunan alət (test tapşırığı, imla, inşa, misal, tapşırıqlar və.s)

113. Qiymətləndirmə standartı nədir ?

- Təhsilalanın nəliyyət səviyyəsinə qoyulan dövlət tələbidir.
- Bilik bacarığın kəmiyyət və keyfiyyət göstəricisidir.
- Məzmun standartının reallaşma səviyyəsinə müəyyən edən normadır.
- Qiymət standartı qiymətvermə prosesinin qanuniliyinə zəmanət verir.

114. Qiymətləndirmə standartı nədir ?

Təhsilin müəyyən mərhələsində şagirdlərin nailiyyət səviyyəsinə qoyulan dövlət tələbidir.

115. Qiymətləndirmə standartı nə üçün müəyyən edilmişdir ?

Məzmun standartlarını ölçmək üçün qiymətləndirmə standartları müəyyənləşdirilmişdir. Qiymətləndirmə standartları (QS) təhsil standartlarında əks olunmuş nəticələrə uyğun hazırlanır.

116. Qiymətləndirmə standartı neçə səviyyədə müəyyən edilib ?

4 səviyyədə müəyyən olunub.

117. Sualların çətinlik səviyyəsi 100 ballıq sistemdə (Baloniya sisteminə) necə müəyyən edilir ?

- I səviyyə - Asan - 20 bal,
- II səviyyə - Orta - 30 bal,
- III səviyyə - Çətin - 30 bal,
- IV səviyyə - Ən çətin - 20 bal

118. Diaqnostik qiymətləndirmənin mədqsədi nədir ?

- Şagirdə fərdi yanaşmanı təmin edir;
- Şagirdin ilkin bilik -bacarığı müəyyən edir;
- Şagirdin zəif-güclü cəhətləri müəyyən edir;
- Maraqlı dairəsi, yaşadığı mühit haqqında məlumat verir;
- Müəllimə təlum strategiyasını düzgün qurmağa imkan verir;
- Strategiyada çevik dəyişiklik etməyə imkan verir;

119. Diaqnostik qiymətləndirmə nə vaxt aparılır ?

Diaqnostik qiymətləndirmə dərs ilinin, tədris vahidinin və dərsin əvvəlində, həm də şagird bir ümumi təhsil müəssisəsindən digərinə gəldikdə, sinfi dəyişdikdə aparılır.

120. Diaqnostik qiymətləndirmənin üsul və vasitələri kim tərəfindən hazırlanır ?

Diaqnostik qiymətləndirmənin üsul və vasitələri fənn müəllimi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

121. Diaqnostik qiymətləndirmənin nəticələri harada öz əksini tapır ?

Diaqnostik qiymətləndirmənin nəticələri rəsmi sənədlərdə qeyd olunmur, təhsilalan haqqında müvafiq yazılı qeydlər, təhsilalanın portfoliosunda saxlanılır. Müəllimin qeyd dəftərində öz əksini tapır.

122. Formativ qiymətləndirmənin (FQ) məqsədi nədir ?

- Keyfiyyətə qiymətləndirmədir.
- Fəaliyyəti izləyir.
- İrəlilməni geriləməni izləyir.
- Geriyə dönəndir.
- Formalaşdırıcı qiymətləndirmədir, öyrənmək üçün qiymətləndirmədir.
- Alt standartın reallaşmasına yönəlib.
- Bilik-bacarıq formalaşdırmağa və bilik bacarığa hansı səviyyədə nail olmağa xidmət edir.
- Problemi müəyyən etməyə, təlim ehtiyacını müəyyən etməyə və onu düzgün istiqamətləndirməyə xidmət edir.
- Dərsi müşahidə edən prosesdir.
- Uğur qazana bilməməyin səbəbi araşdırır, inkişafı təmin edir.
- Şagirdi summativə hazırlayır.

123. Formativ qiymətləndirmə nəyə əsasən aparılır ?

- Alt standart əsasında hazırlanmış meyarlara əsasən aparılır.
- Fəaliyyəti səviyyə üzrə qiymətləndirir. (rubrik)

124. Rubrik nədir ?

Rubrik - qiymətləndirmə şkalasıdır. (əsasən 4 səviyyə üzrə müəyyən olunur)

125. Formativ qiymətləndirmə neçə formada aparılır?

2 formada aparılır - holistik və analitik

126. Formativ qiymətləndirmənin nəticələri harada qeyd olunur ?

- Nəticələr formativ dəftərə və məktəbli kitabçasına yazılır.
- Məlumatları şagird portfoliosunda saxlanılır.

127. Formativ qiymətləndirmə kim tərəfindən aparılır ?

Fənn müəllimi tərəfindən aparılır.

128. Formativ qiymətləndirmənin neçə funksiyası var və hansılardır ?

3 əsas funksiyası var:

- İzləyici
- Stimullaşdırıcı
- Formalaşdırıcı

129. Summativ qiymətləndirmə nədir ?

Summativ qiymətləndirmə şagirdin nəliyyət səviyyəsini kəmiyyətə ölçən bir qiymətləndirmədir. Cəmləyici qiymətləndirmədir.

130. Summativ qiymətləndirmənin hansı formada aparılır ?

Summativ qiymətləndirmə iki formada aparılır:

- Fənn üzrə dərsliklərdə nəzərdə tutulmuş hər bölmənin daxilində və ya bölmənin sonunda keçirilən kiçik summativ qiymətləndirmə;
- Yarımillərin sonunda keçirilən böyük summativ qiymətləndirmə.

131. Summativ qiymətləndirmə hansı sinifdə aparılır ?

I sinifdə summativ qiymətləndirmə aparılır.

132. Kiçik summativ qiymətləndirmə hansı siniflərdə aparılır və necə aparılır ?

Kiçik summativ qiymətləndirmə 2-11 siniflərdə bütün fənlər üzrə hər yarımildə 3 dəfədən az 6 dəfədən çox olmamaqla müəllim tərəfindən aparılır. Hər fənn üzrə kiçik summativ qiymətləndirmələrin aparılacağı tarix haqqında məlumat tədris ilinin birinci həftəsi ərzində fənn müəllimi tərəfindən sinifdə təhsilalanlara elan olunur. Hər bir fənn üzrə kiçik summativ qiymətləndirmə həmin fənnin tədris olunduğu 1 (bir) dərs saati ərzində aparılır.

133. Böyük summativ qiymətləndirmə hansı siniflərdə və necə aparılır ?

Ümumi təhsil müəssisələrinin 4-cü, 9-cu, 11-ci siniflərində bütün fənlər üzrə; Ümumi təhsil müəssisələrinin 5-8-ci siniflərində ümumi orta təhsil səviyyəsi üçün nəzərdə tutulmuş buraxılış imtahanı fənləri üzrə (Azərbaycan dili, Riyaziyyat, Xarici dil). 2-3-cü siniflərdə böyük summativ qiymətləndirmə keçirilmir.

Lisey və gimnaziyaların 5-8-ci siniflərində ümumi orta təhsil səviyyəsi üçün nəzərdə tutulmuş buraxılış imtahanı fənləri ilə yanaşı, müəssisənin Pedaqoji Şurasının qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş maksimum 3 fənn üzrə;

Lisey və gimnaziyaların X sinfində tam orta təhsil səviyyəsi üçün nəzərdə tutulmuş buraxılış imtahanı fənləri ilə yanaşı, müəssisənin Pedaqoji Şurasının qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş maksimum 3 fənn üzrə.

Ümumi təhsil müəssisələrinin tam orta təhsil səviyyəsində təmayülləşmə tətbiq olunan X sinfində tam orta təhsil səviyyəsi üçün nəzərdə tutulmuş buraxılış imtahanı fənləri ilə yanaşı, müəssisənin pedaqoji şurasının qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş

maksimum 3 təmayül fənni üzrə;

Ümumi təhsil müəssisələrinin 5-8-ci siniflərində ümumi orta təhsil səviyyəsi üçün və tam orta təhsil səviyyəsində təmayülləşmə tətbiq olunmayan X sinfində həmin təhsil səviyyəsi üçün nəzərdə tutulmuş buraxılış imtahanı fənləri ilə yanaşı, müəssisənin pedaqoji şurasının qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş maksimum digər 3 fənn üzrə də böyük summativ qiymətləndirmə keçirilə bilər.

134. Kiçik summativ qiymətləndirmə neçə akademik saat ərzində aparılır ?

Hər bir fənn üzrə böyük summativ qiymətləndirmə ibtidai təhsil səviyyəsində 45, ümumi orta və tam orta təhsil səviyyəsində 45-90 dəqiqə ərzində aparılır.

135. Kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələr neçə ballıq şkala ilə ölçülür ?

Kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələr 100 ballıq şkala ilə ölçülür.

- 1-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir;
- 2-ci səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 3-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 30%-ni (və ya 30 bal) təşkil edir;
- 4-cü səviyyə üzrə suallar qiymətləndirmənin 20%-ni (və ya 20 bal) təşkil edir.

136. KSQ və BSQ-də iştirak etməyə şagirdlərin balı necə hesablanır ?

Üzrlü (xəstəlik (tibbi arayış təqdim edildikdə), bədbəxt və fəvqəladə hadisə) səbəbdən kiçik summativ qiymətləndirmənin hər hansı birində iştirak etməyən təhsilalanın kiçik summativ qiymətləndirmədə iştirak etməməsi yarımillik balların hesablanmasında nəzərə alınmır. Təhsilalanın iştirak etmədiyi kiçik summativ qiymətləndirmə növbəti kiçik summativ qiymətləndirməyədək təşkil edilir.

Üzrsüz səbəbdən kiçik summativ qiymətləndirmədə iştirak etməyən təhsilalanların həmin qiymətləndirmə üzrə balı "0" qəbul edilir və yarımillik balların hesablanmasında nəzərə alınır.

Üzrsüz səbəbdən 1-ci və 2-ci yarımillər üzrə keçirilən böyük summativ qiymətləndirmələrdə iştirak etməyən təhsilalan həmin qiymətləndirmələr üzrə balı "0" qəbul olunur.

Təhsilalan 1-ci və 2-ci yarımillər üzrə keçirilən böyük summativ qiymətləndirmələrdə üzrlü səbəbdən (xəstəlik (tibbi arayış təqdim edildikdə), bədbəxt və fəvqəladə hadisə) iştirak edə bilmədikdə, müvafiq summativ qiymətləndirmə günündən sonra növbəti 2 (iki) həftə müddətində onun üçün böyük summativ qiymətləndirmə təşkil edilir. Qeyd olunan müddətdə təhsilalan böyük summativ qiymətləndirmədə hər hansı səbəbdən iştirak etmədikdə böyük summativ qiymətləndirmə üzrə balı "0" qəbul olunur.

Summativ qiymətləndirmədə iştirak etməyən təhsilalanlar üçün sinifdə istifadə olunan eyni səviyyəli yeni qiymətləndirmə vasitələri (test, imla, inşa, ifadə, çalışma) hazırlanır.

137. Təhsilalanın summativ qiymətləndirmədə topladığı ballar hansı qiymətə uyğun müəyyən edilir ?

Təhsilalanın summativ qiymətləndirmədə topladığı balların 2, 3, 4, 5 qiymətlərinə uyğunluğu aşağıdakı qaydada müəyyənləşdirilir:

- 30-dək (daxil olmaqla) olan ballar “2” qiyməti ilə;
- 30-dan 60-dək (daxil olmaqla) olan ballar “3” qiyməti ilə;
- 60-dan 80-dək (daxil olmaqla) olan ballar “4” qiyməti ilə;
- 80-dən 100-dək (daxil olmaqla) olan ballar “5” qiyməti ilə.

138. Summativ qiymətləndirmənin nəticələri harada qeyd olunur ?

Təhsilalanın summativ qiymətləndirmədə topladığı ballar və onların uyğunlaşdırıldığı qiymət summativ qiymətləndirmənin aparıldığı tarixdə sinif jurnalında və “Məktəbli kitabçası”nda yazılır.

139. Summativin nəticəsi ilə razılaşmayan şagird və ya valideynin müraciətinə necə baxılır ?

Summativ qiymətləndirmələrin nəticələri ilə razılaşmayan təhsilalanların valideynlərinin və ya digər qanuni nümayəndələrinin müraciətlərinə təhsil müəssisəsinin tabeliyindən asılı olaraq Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və ya yerli təhsil idarəetmə orqanları tərəfindən baxılır. Yerli təhsil idarəetmə orqanlarının qərarları ilə razılaşmayan təhsilalanların valideynlərinin və ya digər qanuni nümayəndələrinin müraciətlərinə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən baxılır.